

Proročki spisi

“Uistinu, sve što je nekoć napisano, napisano je nama za pouku, da strpljivošću i utjehom, koje daje Pismo, trajno imamo nadu.” (Rimljanima 15,4)

Biblijski tekstovi: Izlazak 17,14; Izaija 13,1; Jeremija 36,17-18; Rimljanima 16,22; Luka 1,1-4; Juda 14, 15; 2. Korinćanima 4,7.

Što biste rekli kad biste naučili pjesmu koju je sam Bog skladao? U Ponovljenom zakonu 32 Mojsije je zapisao riječi pjesme prema Božjoj uputi (Ponovljeni zakon 31,19-22). Obično ne mislimo na poeziju kada je riječ o proročkim spisima, premda su mnogi psalmi zapravo nadahnutе pjesme, bez obzira na to što Gospodin nije osobno i neposredno diktirao same riječi.

Biblija opisuje tri glavna načina na koje su proroci prenosili Božje poruke: (1) usmeno; (2) preko spisa; (3) putem simboličnih uprizorenja ili dramatizacija. Ovog ćemo se tjedna usredotočiti na spise u Svetom pismu. Biblija je Božja riječ, izražena riječima Njegovih glasnika, što uključuje i propovijedi i govore proroka.

Razmislite o raznovrsnosti književnih stilova i žanrova u proročkim spisima: pripovijedanje, povijest, poezija, tužaljke i pisma, da navedemo samo neke. Odabrani muškarci i žene izražavali su ljudskim jezikom ono što ih je Duh Sveti navodio da priopće. Ovog ćemo tjedna razmotriti njihove spise, upotrebu književnih pomoćnika (tajnika, pisara), i ono što trebamo imati na umu kada proučavamo posebno izazovne odlomke.

OIKOS: Ovog tjedna čitamo iz knjige Ellen G. White, *Isusov život, Znaci vremena*, 2023., stranice 652—656.

POZIV NA PISANJE

Najranija metoda kojom se Bog koristio da bi prenosio poruke ljudima bila je izravna verbalna komunikacija putem glasova, snova ili preko anđela. Tek u Mojsijevo vrijeme Sveto pismo bilježi prvu božansku uputu u vezi s tim iskustvima, koja je nalagala da se ono što je Bog govorio napiše u "knjigu."

Kada se pisanje prvi put spominje u Bibliji? Izlazak 17,14.

.....

.....

.....

U Starom zavjetu nalazimo više primjera u kojima Bog upućuje svoje glasnike da sačuvaju Njegove riječi za Njegov narod. Kao i Mojsiju, Jeremiji je rečeno:

"Uzmi svitak i zapiši na nj sve riječi koje ti kazah o Jeruzalemu, Judeji i svim narodima, od dana kad ti počeh govoriti, od dana Jošijinih do dana današnjega." (Jeremija 36,2)

Njemu je rečen i razlog zašto treba zapisivati proročanstva: "Možda će čuti dom Judin o svim nesrećama što sam ih naumio oboriti na njih, te će se vratiti svaki sa svoga zlog puta, i ja ću im oprostiti krivicu i grijeh njihov." (Jeremija 36,3) Ta su proročanstva trebala voditi narod u spasenje, a ne da bi zadovoljavala radoznalost u pogledu budućnosti.

Božji glasnici pisali su u najrazličitijim okolnostima. Mojsije je prvih pet biblijskih knjiga pisao dok je bio u pustinji. David je nekoliko od svojih psalama skladao dok ga je Šaul progonio (vidi Psalam 52; 54; 57; 59). Daniel je svoja viđenja zapisivao dok je služio najprije na babilonskom, a poslije na medo-perzijskom dvoru. Nasuprot tome, Pavao je svoje poslanice Efežanima, Filipljanima, Kološanima i Filemonu pisao dok se nalazio u zatvoru, a Ivan je napisao Otkrivenje dok je bio u izgnanstvu na Patmosu. Kada su Božji glasnici dobivali poticaj da pišu, Duh Sveti ih je za to osposobljavao bez obzira na okolnosti u kojima su se nalazili.

Zanimljivo je da su sva sačuvana Isusova učenja došla do nas preko osoba kojima je Bog povjerio te dragocjene istine. To nam pokazuje koliko je povjerenje Bog imao da će Njegove poruke biti vjerno zabilježene i sačuvane od strane Njegovih glasnika.

Kako biste odgovorili nekome tko kaže da ne možemo vjerovati Bibliji jer nemamo izvorne rukopise? Zašto je to zapravo slab argument?

KNJIŽEVNI ŽANROVI I STILOVI

Biblija sadrži mnoštvo različitih književnih stilova kojima su se služili Božji nadahnuti glasnici. Neki podsjećaju na dnevnik (vidi Brojevi 33,1-49). S druge strane, knjige Daniel, Zaharija i Ivan sadrže primjere apokaliptičkih spisa koji se odlikuju, između ostalog, izraženom simboličkom, kozmičkim temama i opisima nebeskih bića.

Pročitajte Izaija 13,1. Kako Biblija naslovljava poruku koju je Izaija iznosio?

.....

.....

.....

Viđenja koja su proroci primali ponekad su nazivana “proročanstvima” — što znači da su to bila Božja otkrivenja (u nekim prijevodima ovdje se nalazi riječ “presuda”). Noviji prijevodi Biblije pokazuju da su mnoga od njih napisana u pjesničkom obliku, pri čemu se često koristi paralelizam. Paralelizam podrazumijeva da sljedeći stihovi ponavljaju ono što je napisano u prethodnim, ili su suprotni njima. Na primjer: “U onaj dan čovjek će pogledati na svog Stvoritelja i upraviti oči k Svecu Izraelovu.” (Izaija 17,7) Izrazi “Stvoritelj” i “Svetac” paralelni su, a pritom svaka od tih slika nadopunjuje naše znanje o onoj drugoj.

Proroci su također koristili i uobičajena književna sredstva kao što su metafora (simbol) i hiperbola (preuveličavanje). Da bismo bolje razumjeli i primijenili njihove poruke, važno je prepoznati njihov stil pisanja.

Još jedan književni stil koji se često nalazi u Bibliji jest “zavjetna parnica”. Na primjer, u Jeremiji 2,4-9 prorok iznosi Božju žalbu protiv naroda zbog neispunjavanja njihovih obveza Saveza. Služeći se slikom sudnice, autor prikazuje Boga kao tužitelja koji obrazlaže svoju osudu.

Sveto pismo također sadrži proročke spise, povijesne izvještaje, pjesme i usporedbe. Jeremiji je rečeno da sastavi knjigu sa svim svojim porukama (Jeremija 36,2), dok se velik dio novozavjetnih spisa sastoji od poslanica upućenih pojedincima i zajednicama. Ne pravi se nikakva razlika u pogledu autoriteta jednog stila komunikacije nad drugim. Za Pavlove poslanice smatra se da imaju istu težinu kao i spisi starih proroka, jer Pavao u svojim poslanicama pruža jasne dokaze da je bio nadahnut Duhom Svetim (vidi 1. Korinćanima 7,10.12.40).

Neki učenjaci naglašavaju ljudski element u Svetom pismu na račun božanskog. Zašto je to siguran put u duhovnu propast?

KNJIŽEVNI POMOĆNICI

Pročitajte Jeremija 36,17.18; Rimljanima 16,22. Što nam ovi redci govore o činjenici da su biblijski pisci imali svoje pomoćnike — pisare?

.....

Pretpostavlja se da je Jeremija mogao i sam zapisati svoje poruke, ali se umjesto toga oslonio na pouzdanog pisara koji je vjerno zabilježio njegova proročanstva i podijelio ih narodnim vođama. Jeremija nije jedini primjer u Bibliji koji pokazuje da su se proroci koristili uslugama književnih pomoćnika kako bi prenijeli božansku poruku.

U Novom zavjetu, iako Tercije kaže da je on napisao “ovu poslanicu” (Rimljanima 16,22), jasno je od samog početka Poslanice Rimljanima da je on samo zapisivao ono što je Pavao želio reći. Tercije je bio pisar, ili tajnik — književni pomoćnik koji je Pavlove riječi prevodio u pisani oblik.

Ta praksa nije bila neuobičajena za Pavla. U zaključku svojih poslanica Kološanima i Solunjanima, on ističe da je dodao pozdrav pisan “mojom rukom Pavlovom” (Kološanima 4,18; 2. Solunjanima 3,17), kao potvrdu autentičnosti cijelog pisma. To pokazuje da se on oslanjao na nekog drugog umjesto da on sam piše poslanice. Budući da bi ta činjenica mogla izazvati sumnju predstavlja li dotično pismo ispravno njegove stavove — ili, što je još gore, potječe li ono uopće od njega — Pavao je dodavao vlastitu, rukom pisanu napomenu na kraju, kako ne bi bilo sumnje u autentičnost njegove poslanice.

Razlike u književnom stilu među Pavlovim poslanicama mnogi tumači pripisuju njegovim književnim pomoćnicima. Isto mišljenje vlada i u vezi s dvjema Petrovim poslanicama: “Premda je činjenica da se jezični stil Druge Petrove poslanice razlikuje od stila njegove Prve poslanice, to se sasvim osnovano može pripisati tome da je Petar vjerojatno koristio pomoć pisara prigodom sastavljanja poslanice koju je pisao na grčkom jeziku. Ako je Pavao, koji je bio dobar poznavatelj grčkog jezika, koristio pomoć pisara, kao što očito jest, još je logičnije očekivati to od Petra, čiji je materinski jezik bio aramejski, kao što je logično i da su ti pisari izvršili određeni utjecaj na formuliranje njegovih poslanica na grčkom.” (*The SDA Bible Commentary*, sv. 5, str. 186)

Prema tome, iako su proročki spisi ostajali vjerni mislima Božjih glasnika i značenju koje su im oni pridavali, rječnik i konstrukcija rečenice mogli su odražavati različite književne sposobnosti pomoćnika koje su ti glasnici upošljavali. Nadahnute su bile misli, a ne nužno i konkretne riječi upotrijebljene da bi se te nadahnute misli izrazile.

KNJIŽEVNI IZVORI

“A osim toga što je sam Propovjednik bio mudar, on je i narod učio mudrosti, te je odmjerio, ispitao i sastavio mnogo mudrih izreka. Ujedno se Propovjednik trudio pronaći prikladne riječi i izravno izraziti istinu.” (Propovjednik 12,9.10)

Ovaj se tekst može shvatiti kao potvrda da Salomon nije autor svih poslovice koje je napisao. Pod Božjim nadahnućem on je, “istražujući” mnoge izreke, nastojao pronaći “prikladne riječi.” Često citirani opis vrsne žene iz 31. poglavlja Izreka, zapravo se pripisuje majci inače nepoznatog kralja Lamuela, a ne Salomonu (Izreke 31,1). Dokazi upućuju i na utjecaj egipatske književnosti na knjigu.

Slično tome, nadahnuti povjesničari Starog zavjeta govore nam da su se pozivali na arhive i druge povijesne zapise kako bi vjerno ispri-povijedali priču o Božjem narodu.

Pročitajte 1. o kraljevima 11,41; Luka 1,1-4; Juda 1,14.15. Što nam ovi redci govore o činjenici da su nadahnuti pisci povremeno koristili nebiblijske izvore?

.....

.....

Ezra i Nehemija daljnji su primjeri biblijskih pisaca koji su se oslanjali na povijesne zapise kako bi dokumentirali svoje izvještaje. Ezra prilaže prijepise pisama i kraljevih proglašenja u vezi s Jeruzalemom i Perzijom (vidi Ezra 4—7), a Nehemija nam govori o rodoslovljima koja je pronašao i uključio u svoj narativ (vidi Nehemija 7,5-72).

To načelo pojavljuje se i u Novom zavjetu. “Na osnovi Lukinog iskustva jasno je da Nadahnuće ne zaobilazi prirodne sposobnosti ljudskog uma, već djeluje u skladu s njima. Ovdje je riječ o nadahnutom piscu kojega je Duh Sveti potaknuo da marljivo proučava dostupne usmene i pisane izvore koji govore o Kristovom životu, a zatim da tako prikupljene podatke spoji u povezani narativ.” (*The SDA Bible Commentary*, sv. 5, str. 669)

Juda je, po svemu sudeći, citirao redak iz 1. Henokove 1,9 — nekansskog hebrejskog spisa iz međuzavjetnog razdoblja. Pavao je citirao i neke grčke filozofe ne spominjući njihova imena (vidi Djela 17,28; Titu 1,12).

Premda su biblijski pisci često bili vođeni izravnim otkrivenjem putem viđenja i snova, to nije isključivalo mogućnost da Duh Sveti isto tako nadahne te glasnike da odaberu građu iz nekih drugih izvora. Zašto je važno imati to na umu?

BOŽANSKA PORUKA I LJUDSKA NESAVRŠENOST

Što Pavao kaže o Božjem blagu u 2. Korinćanima 4,7?

Pavao piše da je Božje blago povjereno "zemljanim posudama" (ljudskim bićima), da bi se Božja sila jasnije pokazala nasuprot našim slabostima. Sveto pismo otkriva da baš kao što Božji glasnici nisu bili natprirodno sačuvani od neuspjeha u vlastitom životu (Mojsije, Ilija, David, Jona i Petar, na primjer), tako ni njihovi spisi nisu pošteđeni nesavršenosti ljudskog razumijevanja i komunikacije.

"Zajednica božanskog i ljudskog, očitovana u Kristu, postoji i u Bibliji. Sve su otkrivene istine 'Bogom nadahnute', ali su izražene ljudskim riječima i prilagođene ljudskim potrebama." (Ellen G. White, *Sužedočanstva za Crkvu*, sv. 5, str. 652; u izvorniku 747)

Ljudska narav Božjih glasnika ne biva poništena njihovim božanskim pozivom da prenose blago istine, kao što je Pavao pisao u 2. Korinćanima 4,7. A ne bi se moglo reći ni da je Duh Sveti smatrao prikladnim spriječiti svoje glasnike da daju izjave ili zapisuju riječi koje danas teško možemo uskladiti ili objasniti. Ipak, ti su tekstovi malobrojni i treba biti vrlo skučenog uma da bismo se o njih spotakli. Kao kršćani koji vjeruju u Bibliju, pozvani smo da se pokorimo Božjoj riječi u onoj mjeri u kojoj je razumijemo i da vjerujemo Gospodinu i onda kada nam nije baš sve jasno.

Neke neusuglašenosti mogu se pripisati beznačajnim greškama kasnijih prepisivača, ili suprotstavljenim izvorima (zapisima) na koje su se nadahnuti autori oslanjali. Kada razmatramo problematične odlomke, trebamo se zapitati razumijemo li u potpunosti značenje piščevih riječi, i bi li daljnje proučavanje moglo riješiti taj problem.

Čak i kada nismo sposobni razriješiti svaku navodnu pogrešku ili nedosljednost, vidimo da to ne utječe bitno na bit poruke koja se iznosi. Možemo biti sigurni da su božanske istine Svetog pisma vjerno otkrivene usprkos nesavršenstvu Božjih glasnika.

Što mislite zašto je Bog kao svoje glavne pouzdanike izabrao pogrešiva ljudska bića umjesto bezgrešnih anđela?

SPISI ELLEN G. WHITE

Iskustvo i spisi Ellen G. White u velikoj mjeri odražavaju ono što smo ovoga tjedna proučavali o Božjim glasnicima u Bibliji. I ona je bila od Boga zadužena da zapiše ono što joj je bilo otkriveno.

Godine 1909., razmišljajući o prošlosti, Ellen G. White je napisala: "Zbog nesreće koja me je skoro stajala života, bila sam slabog zdravlja i nisam bila sposobna pisati. ... Jedne noći anđeo Gospodnji došao je do moje postelje i rekao mi: 'Moraš zapisivati ono što ti budem davao.' Rekla sam: 'Nisam u stanju pisati.' Ali mi je ponovno dana ista zapovijed: 'Zapisuj ono što ti budem davao.' Odlučila sam pokušati pa sam, uzevši pločicu za pisanje sa stola, počela pisati, i ustanovila sam da sasvim lako mogu pisati riječi." (*General Conference Bulletin*, 31. svibnja 1909.)

Kao i nadahnuti pisci Svetog pisma, Ellen G. White je zapošljavala književne pomoćnike. Njezine su tajnice radile posao koji se očekuje od urednika — pomoći piscu da svoje poruke jasno izrazi, a pritom ne ubacivati vlastite misli. To nisu bili pisci iz sjene niti suautori. Njihov rad ovisio je o materijalima koje je Ellen G. White sama stvarala, bilo da je riječ o rukopisima ili usmenom kazivanju.

Ellen G. White u svojim je spisima također citirala i prilagođavala građu iz drugih književnih izvora kako bi lakše izložila svoje poruke. Po tome što je svojim čitateljima preporučivala neke knjige koje je i sama koristila, očito je da nije imala namjeru nekoga prevariti niti biti nepoštena prema tim autorima, već je jednostavno u njihovim djelima nalazila prikladne izraze da bi prenijela istine koje je željela izraziti.

A što je s neslaganjima i netočnostima?

"Što se tiče nepogrešivosti," pisala je, "nikad nisam tvrdila da sam takva. Samo je Bog nepogrešiv." (*Selected Messages*, sv. 1, str. 37)

U njezinim spisima mogu se naći određene izjave koje je teško razumjeti ili uskladiti s drugima. Ljudska narav Ellen G. White nije bila poništena njezinim božanskim pozivom. Kao i svi mi, Ellen G. White je rasla i sazrijevala, a taj rast i sazrijevanje ogledaju se u njezinim spisima.

Kao što smo već rekli, ali valja ponoviti, ona je i sama ispravljala one koji su vjerovali da je svaka riječ koju je napisala potjecala izravno s Neba. "Ima trenutaka kada se mora govoriti o običnim stvarima, kada obične misli moraju zaokupiti um, obična pisma biti napisana i dati informacije koje se prenose od jednog do drugog radnika. Takve riječi, takve informacije nisu davane pod nekim posebnim nadahnućem Božjeg Duha." (*Selected Messages*, sv. 3, str. 58)

Da biste saznali više, posjetite internetsku stranicu: <https://whiteest-tate.org/absg/6>.